

НАЧЕЛНИК ГЕНЕРАЛШТАБА О РЕФОРМИ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

ЧИТАЊЕ ПРОМЕНА

Модел у коме вам се гарантује да ћете када једном дођете у Војску у њој остати до пензије, без обзира на то како се понашате и радите, није више реалан. Систем напредовања мора бити такав да ако сте успешни већ после неколико година добијете виши положај, а ако нисте идете у страну – каже генерал-потпуковник Здравко Понош.

Реформа система безбедности један је од услова за евроатлантске интеграције Републике Србије. Често је предмет расправа, критика, али и (не)разумевања на домаћој политичкој сцени. Јавности нису довољно познате и ваљано протумачене ни промене које се протеклих година дешавају у Војсци.

Настојећи да расветли новине и проблеме са којима се данас суочава наш систем одбране, београдски недељник *Време* у сарадњи са немачком фондацијом *Фридрих Еберт*, у оквиру пројекта *Време изазова*, организовао је недавно у *Медиа центру* трибину о реформи Војске Србије. Гост је био начелник Генералштаба генерал-потпуковник Здравко Понош.

■ ДИЈАГНОЗА СТАЊА

Савремене социјалне, економске, политичке, али и безбедносне околности, у којима се последњих година нашла Србија, наметнуле су и нове задатке њеној војсци. Томе је допринео и убрзан развој одбрамбених технологија. Таква кретања условила су промене варијабли у једначини војне моћи Војске Србије – однос квалитета и квантитета.

– У тој дијагнози стања, односно перцепцији система одбране и Војске са становишта безбедносног окружења, шта нам је претња и ко нам је непријатељ, ми смо поприлично каснили. Нисмо пратили светске токове и препознали у нашем поднебљу да више нема *берлинског зида*. Много тога се променило и захтевало је да се и алати који служе за контролу безбедносне ситуације другачије подесе. Квантитет и организација Војске одговарали су другом времену, могло би се рећи за шездесете или седамдесете године прошлог века. У много чему смо се заносили да имамо моћну и снажну Војску која може одговорити свим изазовима, а то, једноставно, није било тако. Не кажем да је то била лоша Војска, већ непримерена новим захтевима. Веровали смо да нас народ воли и подржава шта код да радимо, а то је било погрешно. Ми смо, пре свега, корисници пара који долазе из ценова пореских обвезника и нормално је да и обичан свет веома пажљиво гледа како се тај новац троши – истакао је генерал Понош.

Шта је, заправо, основна замисао реорганизације Војске Србије?

– Наше генерално опредељење било је да неодговарајући квантитет променимо у потребан квалитет. Квалитетом нисмо били задовољни, а квантитет смо имали несразмеран послу који треба да урадимо. То је значило да за трансформацију Војске користимо ресурсе које имамо на располагању, без додатних улагања – нагласио је начелник Генералштаба.

Анализирајући проблеме, генерал Понош сматра да је Војска у много чему постављена тако да се сет унутрашњих вредности јако добро препознаје из система бенефиција. У свим хијерархијски уређеним системима бенефиције су значајне, посебно у униформисаној државној служби.

– Током читаве војничке каријере појединац готово тавори. Немате ништа од тога што радите специфичан и прилично захтеван посао, а тек пред крај каријере, и у некој корелацији са чиновима, по најпре генералским, стичете све. Тако је био случај да људи добију неколико ари стана или не знам све какве привилегије, а одласком у пензију мало шта од тога губе, чак и настављају да добијају и даље. Из тога се јасно види да се неправедно дели што је на располагању. Разумљиво је зашто је то тако.

Систем су креирали за своје потребе и њиме управљали људи који су на врху. Они су га пројектовали тако да њима буде добро док су у служби, па чак и када заврше професионалну каријеру. Намеравамо да то преправимо, користећи исте ресурсе, тако да бенефиције буду све веће током радног века. Значи, да су изазов и стимуланс онима који раде, да имају веће плате, више шанси за школовање, а да се социјална политика у будућности усагласи са оним што запослени дају систему. Систем социјалне правде по социјалистичком моделу, у коме решавање низа проблема зависи од тога кога деце имате, што наравно треба да утиче, али не може да буде доминантна одредница, није стимулативан за војну професију. Наша замисао је да се одласком у пензију поједине бенефиције губе – каже генерал-потпуковник Здравко Понош.

■ РАЗУМЕВАЊЕ ВРЕМЕНА

Трансформација српске војске најпре је подразумевала да се прецизно дефинише њена бројна величина, сходно задацима и мисијама за које је пројектована. Колико је оправдана критика да се њеним смањењем само уништава одбрамбена способност земље?

– Можемо се заваравати колико хоћемо, али такав став не води добром решењу. Није могуће направити велику војску са мало пара, а питање је да ли нам таква и треба. Ако имате мало новца у војном буџету – имате низак квалитет војске, а врло је вероватно да је она тада и гломазна. То је био наш случај дуги низ година, али и у многим земљама централне и источне Европе. Данас то није намера Србије. Нама треба квалитетнија војска која је у стању да уради посао због кога постоји. То значи да тежимо неком вишем квалитету – а то су управо стандарди НАТОа у војној области. Није то ствар политичког већ професионалног опредељења и угледа. Зато смо и решили да организујемо војску која има такве квалитете. Колика ће она бити зависи од новца којим располаже – објашњава генерал Понош.

У ранијем периоду различите организацијске промене у систему одбране трајале су веома дуго. Планиране су у неколико фаза, а прва је махом била козметичке природе. Њихови креатори, по правилу, убрзо су распоређивани на више дужности, а систем је обично западао у стање летаргије. Пропусти се нису могли исправљати јер се на крају, због одуговлачења, није могло утврдити ко је за шта одговоран. Да ли је по том моделу организована и данашња реорганизација Војске Србије?

– Ми смо се определили да радимо брзо, односно да радикалне кораке предузмемо у првој години трансформације и систем уведемо у стабилно стање. Шта смо тиме хтели да постигнемо? Приступом у коме је прва фаза промена најрадикалнија можемо утврдити да ли се новине одвијају у жељеном смеру и колико је менаџмент успешан у својим намерама. Ако је то тако онда постоје добре претпоставке да се започети процеси наставе. Друга димензија јесте финансијске природе, јер сав тај посао много кошта. Померање тенкова, на пример, из једног краја земље у други је скупо, а ми немамо додатног новца. Сматрали смо да брзином можемо уштедети паре за даљу реорганизацију. И то је један од разлога што смо све планове у 2007. години урадили у првих шест месеци.

Ако неку бригаду треба да расформирамо и угасимо, а то само по себи кошта, онда је боље да то учинимо у првих шест месеци, јер њени запослени неће наредних шест радити узалудан посао. Наравно да то носи велики ризик. Када воз иде тако брзо, постоји опа-

сност да искочи из шина. Засада ствари држимо под контролом и оне су дале добре резултате. Смањили смо, пре свега, број јединица које немају борбену моћ и укинули гарнизоне који броје стотинак војника, јер тешко да доприносе одбрамбеној способности земље.

То је био радикални рез, више у броју јединица, него у броју припадника. Имали смо више бригада које су биле бригаде само на папиру, неке потпуковнике и пуковнике који командују ратним јединицама и један број војника – кафе-кувара, а не снагу која тај састав суштински представља. Недостајали су нам и људи да одржавају ратну технику. Зато је било значајно да рационализујемо ствари и да формирамо јединице са високим нивоом попуњености, најквалитетнијим кадром и исправним техничким капацитетима – тврди генерал-потпуковник Здравко Понош.

■ МЕРА УСПЕХА

За наставак започетих промена у Војсци Србије неопходно је обезбедити издвајање из државне касе 2,4 одсто бруто националног дохота за финансирање одбране. Уз то, значајно је да из војног буџета изађу војне пензије, које чине око 30 одсто и накнада штета причињених у рату. Додатни ресурси за финансирање трансформације Војске јесу продаја вишка војних објеката, неперспективног наоружања и војне опреме. На нивоу државе, потребно је, такође, донети ваљану законску регулативу о Војсци и стратегијско-доктринарна документа.

– У цивилном сектору раст пензија је усклађен са порастом трошкова живота или инфлацијом. Раст војних пензија линеарно је везан за раст плата и то је проблем са којим не можемо да изађемо на крај. Због тога нисмо у прилици да војну професију учинимо атрактивнијом, јер ако подигнемо плате за 27.000 запослених морамо повећати и 55.000 војних пензија. Такав модел урушава цео систем – запажа генерал Понош.

После организационих промена Војску Србије очекује модернизација обуке и технике, а у времену до 2010. године и професионализација. Без нове социјалне димензије и вредносног система није могуће окончати реформу.

– Уз нову структуру снага, модернизацију и професионализацију Војске, социјална димензија и нови систем вредности јесу кључне области трансформације Војске. Они се не могу променити преко ноћи и не зависе само од војних планова. У њих се инвестира преко образовања, што тражи много више времена. Ту првенствено мислим на другачију перцепцију шта су нам изазови, да ли су нам суседне земље са којима се граничимо потенцијални непријатељи у овом моменту и да ли треба да будемо жртве емоција које су проистекле из претходних ратова. Све је то важно да се среди у нашим главама када говоримо о систему вредности.

На социјалну реформу – политику плата, стамбену политику и систем интерних бенефиција – утичу бројни фактори. Споменућу Владу Републике Србије, наравно. Морамо мењати и досадашњу регулативу како бисмо нагомилане проблеме реално и у разумном року решавали. Али за успех је важно да нас схвате и подрже не само генерали, него и остали припадници Војске. Ако то немамо, онда су мале шансе да успемо. И, конечно, потребна нам је подршка јавности – да ли ће нас перципирати на начин да смо део система или држава у држави, као што смо дуги низ година били. То је државни пројекат – истиче начелник Генералштаба.

Када је реч о професионализацији Војске, генерал Понош сматра да је то искључиво питање квалитета и финансијске исплативости.

– Нећемо ми професионализацију само зато што то хоће многи у Европи. Не исплати се улагати у служење војног рока на начин како се то сада чини. Тешко је да за тако кратак период од шест месеци можемо успешно оспособити и користити војнике, а због недостатка пара нисмо у прилици да их позивамо у резерву. Све у свему, то је врло лоша инвестиција. На пример, ако имате ограничен број граната, много је боље да их у току године пет пута испали професионалац, него војник једном на одслужењу војног рока. После тога он оде кући, више их никада не испали и никада не врати оно што систем уложи у њега. Са планираном реорганизацијом Војске ми нећемо имати потребе за таквим моделом – наглашава генерал Понош. ■

В. ПОЧУЧ

Снимио Д. БАНДА